

ÅRSRAPPORT 1983

Sjösås sn Mästreda fornlämning 101

För tredje året i rad undersöktes under 1983 en förhistorisk husgrund i Mästreda. De C14-dateringar som gjorts på träkol framtaget under 1982 gav mycket oväntade resultat; de förmodade stolphålen visade sig vara yngre än 250 år, varför dessa kan utelämnas i en fortsatt diskussion om husets konstruktion. Den eldstad som påträffades gav däremot en datering till -2645 C14år, d.v.s. 3375 f.Kr. Detta innebär att eldstaden har använts under förra delen av yngre stenålder. Förutom dessa två dateringar gjordes en analys av kol från en stensträng ca 100 m nordväst om husgrunden. Resultatet blev +940 C14-år, d.v.s. 970 e. Kr, alltså senare hälften av vikingatid.

Dessa C14-dateringar tyder på, att Mästredakomplexet är betydligt mer komplicerat än det först syntes vara. Eldstadens kol visar att människor bott på platsen under tidig bondestenålder. Frågan uppstår då om själva husgrunden är lika gammal. Den är i så fall förmodligen unik i Sverige. Eldstaden ligger så väl placerad inom husgrunden att det är svårt att tänka sig, att de inte hör ihop. Sambandet här är ett viktigt problem att lösa.

Stensträngssystemet är uppenbarligen mycket yngre d.v.s. från ungefär förväntad period och är att hänföra till den vikingatida verksamheten i Mästreda, där också gravfältet och ett fynd av ett hängbryne hör hemma.

Årets undersökning i Mästreda pågick under tiden 25 juli till 8 augusti. Återstoden av husgrundens murar rensades fram. Bland annat kunde nu säkert konstateras, att ingångar funnits på södra långväggen och västra kortväggen. Av husets inre återstår ca 1/3 att undersöka. Vid årets grävning påträffades krukskärvor på flera ställen bl.a. uppe i södra murpartiet. Tyvärr var keramiken av samma enkla slag som tidigare, vilket inte ger möjlighet till datering.

Strax nordväst om eldstaden kom det fram en liten stenkonstruktion bestående av en liten kantställd häll, nedgrävd i en grop i marken tillsammans med några mindre stenar. I gropen fanns också träkol. Detta kommer förhoppningsvis att C14-dateras under våren 1984. Norr och väster om eldstaden fanns också ett urskiljbart kulturlager med träkol i.

Ytterligare järnslag påträffades i anslutning till tidigare fynd. Prover för fosfatanalys togs i en linje intill 30 m norr och söder om husgrunden, detta för att inför fortsatt undersökning kunna få en uppfattning om verksamhetsområdet utanför huset och för att förhoppningsvis också få fram områdets naturliga fosfathalt.

Stensträngssystemet har granskats av antikvarie Lennart Klang vid Riksantikvarieämbetet. Han kunde inventera fram ytterligare en sträckning i öster. Tidigare hade kunnat urskiljas en ca 100 m lång sträng i nord-syd och i rät vinkel mot denna en ca 150 m lång sträcka i öst-väst. Den nya sträckningen viker av från den sistnämnda i riktning nordväst-sydost och kan följas ca 100 m.

Målsättningen för 1984 är, att gräva ut återstoden av husets inre samt att försöka reda ut sambandet mellan husgrund och eldstad. I mån av tid och möjlighet kommer också ett område utanför den södra ingången att börja undersökas.

Även under 1983 har Sjösås-Drev-Hornaryds hembygdsförening bidragit på ett mycket värdefullt sätt till att undersökningen har kunnat genomföras genom att ställa grovarbetskraft till förfogande.

Växjö 1983-11-10

Eva Åhman

Småland, Sjösås sn, fornl 101:

- F15 Bränt ben, 1 st, grått, 15 mm stort.
Ej best.
- F16 Brända ben, ca 20 fragm, grå, ca 7 mm stora.
Ej best.
- F27 Område V om härd, kulturlager:
Brända ben, 12 fragm, grå, storl snitt 8 mm.
Ej best.

1983

ÅRSRAPPORT 1984.

Sm Sjösås sn

Fornl. 101

Mästreda

Årets grävning i Mästreda ägde rum 23-31 juli och omfattade endast sju arbetsdagar, eftersom pengar saknades för de tre dagar ytterligare som planerats. Synnerligen dåliga väderleksförhållanden med regn och åska gjorde att inte ens de sju arbetsdagarna kunde utnyttjas maximalt. Dock kunde 18 kvadratmeter i husgrundens västra halva undersökas.

1983 års grävning hade inte givit tillräckliga kolmängder för en C 14 datering, varför ett av årets mål var att få fram ett område med tillräckligt mycket kol för en analys. De jordprover som togs 1983 norr och söder om husgrunden visar att fosfathalten i marken runt fornlämningen är mycket hög, dvs mellan 200 och 300 P⁰. Genomsnittligt är halten högre söder om fornlämningen. Den mänskliga aktiviteten har således varit avsevärd i anslutning till husgrunden. I det i år undersökta området fanns ett svagt kulturlager, som var ca 0,1 meter djupt. Norr om profilen och väster om härden påträffades ca 20 krukskärvor varav en bit av en botten och en mynningskärva till ett lerkärl. Även en kross- eller malsten och några små bronsfragment hittades i samma område. Sista grävningdagen påträffades också en grop, som innehöll tillräckliga mängder träkol för en C 14-analys.

Forskningsresultat som redovisas av J. Myrdal i Fornvännen 1984:2 kan öppna nya perspektiv på Mästredahusgrunden. Myrdal går igenom de tidigaste kända bosättningskomplexen med fähus i Nordeuropa. De äldsta kända fähusen härstammar från ca 1500 f.Kr. och finns i Holland. Om den tidigare gjorda C 14 dateringen till 3375 f.Kr (kal.tid) gäller för hela Mästredahusgrunden bör den kunna föra stallningen av boskap mycket längre tillbaka än vad Myrdal påvisat. Mycket talar för att Mästredahuset haft en fähusdel i öster och en bostadsdel i väster nämligen husgrundens storlek, fyndtomheten i östra halvan och härdens belägenhet i västra halvan. Fosfathalten är också något högre i östra halvan, där djurens ekskrementer borde ha efterlämnat större mängder fosfat än i bostadsdelen.

Trots fyndknappheten kan således fornlämning 101 visa sig ha ett stort intresse inte bara ur småländskt eller svenskt perspektiv utan rent av ha betydelse för forskningen om den tidiga jordbrukskulturen i Nordeuropa. Härvidlag bör årets C 14 analys vara av betydelse men kanske framför allt det planerade resterande arbetet på själva husgrunden vilket förhoppningsvis kan genomföras under 1985. Ca 10 arbetsdagar med bra väder bör kunna räcka för detta arbete under förutsättning att samma goda grävhelp erhålles från Sjösås - Drev - Hornaryds hembygdsförening som förr om åren.

Växjö 1984-11-21

Eva Åhman

ÅRSRAPPORT 1985

Årets grävning i Mästreda ägde rum 22/7, 24-26/7 och 30-31/7 i ett ganska omväxlande väder, som bjöd på både sol och häftiga åskskurar. Emellertid lyckades vi slutföra undersökningen av husgrundens inre, ca 18 ~~km~~ m. Här påträffades en 0,4 m djup grop med kol samt några små stensamlingar. Kulturlagret var, som tidigare konstaterats ca 0,1 m djupt och innehöll några kolfläckar samt ett 20-tal spridda krukskärvor av samma enkla typ som tidigare påträffats. I kulturlagret fanns också en del fragment av brända ben. "Årets fynd" utgjordes av ett avslag av en slipad flintyxa, ett fynd som bör vara samtida med den C 14-daterade eldstaden dvs härrörande från förra delen av bondestenåldern (runt 3000 f Kr). Däremot gav den C 14-datering som gjordes på kol uppgrävt under 1984 en datering till 100-talet f Kr, vilket splittrar bilden ytterligare i fråga om husgrundens tidsställning. Här är fler C 14-dateringar av nöden. Material finns till ett par sådana.

Två viktiga konstateranden kunde göras i år; ett snitt grävdes i norra muren och man kunde klart konstatera, att den ursprungligen hade varit 1,2 m bred och sannolikt byggd i skalmursteknik. Detta innebär, att murens in- och utsida byggts av större stenar och att mellanrummet sedan fyllts med mindre sten.

Vidare kunde konstateras att sex mindre stensamlingar, den sista framgrävd i år, låg parvis och på jämna avstånd inom husgrunden. Dessa kan ha utgjort stöd för takbärande stolpar, som i så fall har varit något litet nedgrävda i marken och kilade med mindre stenar. I flera av stensamlingarna fanns kantställda, flata stenar. Konstruktionen med dubbla takbärande stolpar, s k sidsulekonstruktion, anses tillhöra bronsålder/järnålder. Det finns således många motsägande indicier vad beträffar mästredahusgrunden.

Under 1986 planeras en del kompletterande arbeten, i första hand ett snitt genom sydvallen samt en utvidgad fosfatkartering runt husgrunden för att få fram begränsningar på verksamhetsområdet. Förhoppningsvis kan detta ta ca en vecka.

Det känns också ytterst angeläget att få fler C 14-dateringar gjorda.

Också i år har värdefull hjälp erhållits av Sjösås-Drev-Hornaryds hembygdsförening. Det blir allt vanligare i Sverige, att mindre arkeologiska projekt bedrivs i samarbete med hembygdsföreningar, som lägger ner ett mycket förtjänstfullt arbete. Utan denna hjälp finns idag ingen möjlighet att driva dessa små projekt som är mycket angelägna för den regionala forskningen.

Växjö 1985-11-14

Eva Åhman

Sm Sjösås sn
fornl 101
Mästreda

Preliminär osteologisk rapport.

Fyndmaterialet utgörs av krossade brända ben. Åtta fyndnummer omfattade i varje ett fåtal benfragment.

Människa

Brända skelettfragment av människa finns i F53, F55, F56 och F59.
Se andra rapporten ang stöd för bestämning.

Djur

Rörbensfragment av djur finns i F33, F 53 och F54.
Dessa är släta på konkava ytan.

Borgholm 85 02 21

Kentth Holgersson

Kentth Holgersson

Sm Sjösås sn
fornl 101
Mästreda

F 33

Brända ben, grå, krossade.

Storl max 12 mm.

Nytt tvärsnitt gråvitt.

Djur

Rörbensfragm 1 st.

Av 5 g har 0,5 g best.

F 53

Brända ben, grå, krossade.

Storl max 25 mm.

Nytt tvärsnitt grått.

Människa

Rörbensfragm 4 st.

Djur

Rörbendfragm 2 st.

Av 8 g har 5 g best.

F 54

Brända ben, krossade.

Storl max 8 mm.

Nytt tvärsnitt gulvitt.

Djur

Rörbensfragm 1 st.

Av 15 små fragm har 1 fragm best.

F 55

Gråvita, brända ben, krossade.

Storl max 16 mm.

Nytt tvärsnitt grått.

Människa

Rörbensfragm 1 st.

Av 9 g har 1 g best.

F 56

Brunvitt, bränt ben.

Storl 17 mm.

Människa

Rörbensfragm 1 st

1 fragment har bestämts.

F 57

Gråvita, brända ben, 6 fragm.
Storl max 14 mm.
Nytt tvärsnitt gråvitt.
Obest.

F 58

Gråvita brända ben, 12 fragm.
Storl max 10 mm.
Nytt tvärsnitt grått.
Obest.

F 59

Gråvita, brända ben, 7 fragm.
Storl max 15 mm.
Nytt tvärsnitt brunvitt.

Människa

Rörbensfragm 1 st.
Av 7 fragm har 1 fragm best.